

УДК 346

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2024.13>**О. Ю. Курепіна**

кандидат юридичних наук, докторант

Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Мамутова Національної академії наук України»orcid.org/0009-0001-2096-7943**ПРАВОВІ ЗАСОБИ ВЕРТИКАЛЬНОГО ТИПУ У СПРИЯННІ ДОСЯГНЕННЮ ЕКОЛОГІЧНИХ
ТА СОЦІАЛЬНИХ ЦІЛЕЙ СТИМУЛЮЮЧОГО ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Наголошено на тому, що особливою є роль правових засобів вертикального типу у сприянні втіленню Цілей сталого розвитку до 2030 року у всі сфери державного управління, сприяючи реалізації політики щодо переходу до моделі екологічно безпечної, економічно стійкої та соціально благополучної суспільства. Відзначається, що створення стимулів для суб'єктів господарювання передбачає використання державних та/чи місцевих ресурсів у спосіб, що створює довготривалі позитивні ефекти для держави та суспільства. У зв'язку з цим аргументовано положення про те, що важливого значення набувають екологічні стандарти, які забезпечують відповідність діяльності суб'єктів господарювання вимогам, що встановлюються у сфері охорони навколишнього природного середовища, сприяючи тим самим досягненню цілей державної екологічної політики. Встановлено, що першочерговим, як випливає зі змісту Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014, є стимулювання суб'єктів господарювання до розробки та впровадження у власну діяльність вимог, що значно перевищують існуючі екологічні стандарти або підвищують визначений законодавством рівень охорони навколишнього природного середовища за відсутності таких стандартів або ж спрямовані на забезпечення відповідності стандартам ЄС, які були прийняті, але ще не набули чинності. Порівняльно-правовий аналіз засвідчив, що національне законодавство врегульовує зазначену сферу суспільних відносин у спосіб, що не в повній мірі узгоджується із Регламентом Комісії (ЄС) № 651/2014. Наголошено на тому, що правові засоби вертикального типу додатково сприяють реалізації державної політики у сфері зайнятості населення. Водночас встановлено, що національне законодавство передбачає поширення вимог та обмежень, встановлених для державної допомоги суб'єктам господарювання, на випадки надання допомоги по частковому безробіттю, що не узгоджується з пар. 19 Повідомлення ЄК № С/2016/2946. У зв'язку з цим доводиться, що допомога по частковому безробіттю не повинна кваліфікуватися як державна допомога суб'єктам господарювання, що обумовлює доцільність внесення змін до актів чинного законодавства України.

Ключові слова: стимулюючий правовий режим господарювання, правові засоби вертикального типу, екологічні та соціальні цілі, екологічні стандарти, державна політика у сфері зайнятості населення.

Kurepina O. Yu. VERTICAL TYPE LEGAL INSTRUMENTS IN PROMOTING THE ACHIEVEMENT OF ENVIRONMENTAL AND SOCIAL GOALS OF THE LEGAL REGIME STIMULATING ECONOMIC ACTIVITIES

Emphasized is the particular role of vertical type legal instruments in promoting the attainment of the Sustainable Development Goals by 2030 across all spheres of state governance, facilitating the implementation of policies transitioning to a model of environmentally sustainable, economically resilient, and socially prosperous society. It is noted that incentivizing economic entities involves utilizing state and/or local resources in a manner that generates long-term positive effects for the state and society. In this regard, the provision underscores the importance of environmental standards, ensuring compliance of economic activities with environmental protection requirements, thereby contributing to the objectives of national environmental policy. It is established that a primary focus, as per the provisions of EU Commission Regulation No 651/2014, is to stimulate economic entities to develop and implement requirements significantly exceeding existing environmental standards or enhancing the level of environmental protection mandated by law in the absence of such standards, or aimed at compliance with EU standards adopted but not yet enforced. A comparative legal analysis reveals that national legislation regulates this area of social relations in a manner not fully aligned with EU Commission Regulation No 651/2014. It is emphasized that vertical type legal instruments additionally contribute to the implementation of state employment policies. However, it is established that national legislation extends requirements and restrictions established for state aid to economic entities to cases of partial unemployment assistance, which is inconsistent with Paragraph 19 of EC Notice No C/2016/2946. Therefore, it is argued that partial unemployment assistance should not be classified as state aid to economic entities, warranting amendments to the current legislation of Ukraine.

Key words: legal regime stimulating economic activities, vertical type legal instruments, environmental and social goals, environmental standards, state employment policy.

Постановка проблеми. Насамперед слід відзначити, що залученню інвестицій у відбудову економіки держави сприятимуть переваги, властиві спеціальним режимам господарювання, серед яких особливу роль відіграє стимулюючий правовий режим господарювання, який, у попередніх авторських розробках, пропонується розглядати як систему правових норм, спрямованих на регулювання господарських відносин із використан-

ням комплексу правових засобів стимулюючого характеру, які переслідують мету створення передумов для реалізації державної економічної політики за її пріоритетними напрямками у спосіб, який забезпечить сталий розвиток держави та суспільства [1].

При цьому комплекс правових засобів стимулювання економіки може бути представлений двома великими групами (типами) – вертикальні

та горизонтальні, які частково знайшли висвітлення у попередніх авторських розробках. Зокрема, в основу такого поділу покладено критерії ступеня правового впливу на суб'єкта господарювання, характеру організації правових зв'язків, а також правових підстав застосування зазначених правових засобів [2, с. 192].

Особливою слід визнати роль правових засобів вертикального типу у системі засобів стимулюючого правового режиму господарювання у забезпеченні досягнення стратегічних цілей державної економічної, соціальної, екологічної тощо політики. Адже сучасні підходи, які у тому числі знайшли закріплення у праві Європейського Союзу (далі – ЄС), засвідчують зацікавленість у стимулюванні суб'єктів господарювання у спосіб, який дозволить не лише вирішити певні соціально-економічні, екологічні тощо проблеми у короткостроковій перспективі, але і створить передумови для довгострокових позитивних перетворень, ефекти яких матимуть значний вплив на економіку, соціальну сферу, стан довкілля.

Зважаючи на набуття Україною статусу країни – кандидата на членство у ЄС та активізацію роботи з адаптації національного законодавства до права ЄС, науково-практичний інтерес представляє питання щодо з'ясування ступеня інтеграції у вітчизняне законодавство вимог до окремих правових засобів, які за авторською класифікацією відносяться до засобів вертикального типу, у частині забезпечення досягнення екологічних та соціальних цілей стимулюючого правового режиму господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій юридичній літературі особливості застосування правових засобів стимулювання господарської діяльності знайшли вияв у працях Ю.Є. Атаманової, В.Е. Вакім, М.Д. Василенка, О.М. Вінник, С.І. Єршової, О.Р. Зельдіної, Л.В. Крупи, О.Е. Ліллемяе, Д.В. Лічак, А.В. Матвєєвої, Т.В. Некрасової, Я.В. Петруненка, О.П. Подцерковного, В.В. Поєдинок, С.В. Серебряка, Д.Ю. Сіюшова, Л.В. Таран, В.А. Устименка, І.М. Феофанової, В.В. Чайковської, В.С. Щербини та ін.

В той же час у запропонованому дослідженні приділяється увага недостатньо висвітленим у наукових джерелах питанням, пов'язаним із з'ясуванням можливостей правових засобів вертикального типу забезпечити досягнення екологічних та соціальних цілей стимулюючого правового режиму господарювання через призму адаптації національного законодавства до права ЄС.

Метою статті є з'ясування ступеня інтеграції у вітчизняне законодавство вимог, що отримали закріплення у праві ЄС, щодо окремих правових засобів, які за авторською класифікацією відносяться до засобів вертикального типу, у частині

забезпечення досягнення екологічних та соціальних цілей стимулюючого правового режиму господарювання.

Виклад основного матеріалу. Особливою є роль правових засобів вертикального типу у сприянні втіленню Цілей сталого розвитку до 2030 року, що знайшли вияв у підсумковому документі Саміту ООН зі сталого розвитку «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року», підтриманому також Україною [3], у всі сфери державного управління, сприяючи реалізації політики щодо переходу до моделі екологічно безпечної, економічно стійкої та соціально благополучного суспільства. Адже створення стимулів для суб'єктів господарювання передбачає використання державних та/чи місцевих ресурсів у спосіб, що створює довготривалі позитивні ефекти для держави та суспільства.

У зв'язку з цим важливого значення набувають екологічні стандарти, які забезпечують відповідність діяльності суб'єктів господарювання вимогам, що встановлюються у сфері охорони навколишнього природного середовища, сприяючи тим самим досягненню цілей державної екологічної політики. При цьому, як випливає зі змісту Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 від 17.06.2014 про визнання певних категорій допомоги сумісними з внутрішнім ринком на застосування статей 107 та 108 Договору (так званого Загального блоку виключень регулювання – аббревіатура англійською мовою GBER) (далі – Регламент Комісії (ЄС) № 651/2014) із останніми змінами, внесеними у червні 2023 року [4], першочерговим є стимулювання суб'єктів господарювання до розробки та впровадження у власну діяльність вимог, що значно перевищують існуючі екологічні стандарти або підвищують визначений законодавством рівень охорони навколишнього природного середовища за відсутності таких стандартів або ж спрямовані на забезпечення відповідності стандартам ЄС, які були прийняті, але ще не набули чинності.

Відповідно до ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014, інвестиційна допомога на охорону навколишнього природного середовища, включаючи допомогу зі скорочення та усунення викидів парникових газів, повинна бути сумісною з внутрішнім ринком у розумінні ч. 3 ст. 107 Договору про функціонування ЄС та звільняються від вимоги щодо повідомлення, передбаченої ч. 3 ст. 108 цього Договору, за умови виконання умов, викладених у цій статті та в Главі I. Зокрема, згідно з ч. 2 ст. 36 інвестиція повинна відповідати одній з наступних умов:

(а) повинна уможливити реалізацію проекту, що призведе до підвищення рівня охорони навколишнього природного середовища у діяльності бенефіціара, понад чинні стандарти Союзу, незалежно від наявності обов'язкових національ-

них стандартів, які є більш жорсткими, ніж стандарти Союзу;

(b) повинна уможливити реалізацію проекту, що призведе до підвищення рівня охорони навколишнього природного середовища у діяльності бенефіціара за відсутності стандартів Союзу;

(c) повинна уможливити реалізацію проекту, що призведе до підвищення рівня охорони навколишнього природного середовища у діяльності бенефіціара, щоб відповідати стандартам Союзу, які були прийняті, але ще не набули чинності.

Водночас національне законодавство врегулює зазначену сферу суспільних відносин у спосіб, що не в повній мірі узгоджується із Регламентом Комісії (ЄС) № 651/2014. Зокрема, Критеріями оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища, затвердженими постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1060 (далі – Критерії № 1060), з-поміж видів державної допомоги, що надається суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища, передбачаються: допомога, що дає змогу суб'єктам господарювання застосувати нові екологічні стандарти або підвищувати визначений законодавством рівень охорони навколишнього природного середовища за відсутності таких стандартів (пп. 1 п. 5); допомога на завчасну адаптацію до нових екологічних стандартів (п. 2 п. 5) [5].

Зокрема, невідповідність вбачається у тому, що за національним підходом державна допомога може надаватися суб'єктам господарювання з метою застосування нових екологічних стандартів. При цьому, відповідно до пп. 6 п. 2 Критеріїв № 1060, новий екологічний стандарт визначається як прийнятий обов'язковий стандарт ЄС у сфері охорони навколишнього природного середовища, який відображений в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, або включений органами державної влади до відповідних нормативно-правових актів.

Втім, як наголошується у ч. 3 ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014, допомога не надається, якщо інвестиції здійснюються для забезпечення того, щоб підприємства просто відповідали чинним стандартам Союзу. Виходячи з визначення терміну «новий екологічний стандарт», що міститься у пп. 6 п. 2 Критеріїв № 1060, можна дійти висновку, що передбачається саме чинний стандарт ЄС. Більше того, як було наведено вище, п. «а» ч. 2 ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 чітко робить наголос на обов'язковості перевищення чинних стандартів ЄС.

Додатково державна допомога на завчасну адаптацію до нових екологічних стандартів,

передбачена п. 7 Критеріїв № 1060, містить як внутрішню суперечність, так і закладає колізію зі ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014.

Зокрема, абз. 1 п. 7 Критеріїв № 1060 містить положення про те, що державна допомога на вказані вище цілі надається для капітальних інвестицій, які забезпечують охорону навколишнього природного середовища відповідно до нових екологічних стандартів. І в той же час абз. 2 цього ж пункту встановлює, що капітальні інвестиції повинні бути здійснені та реалізовані не менш як за один рік до дати набрання чинності новими екологічними стандартами. Як вже було встановлено, «новий екологічний стандарт», що отримав закріплення у пп. 6 п. 2 Критеріїв № 1060, не містить застереження про відтермінування чинності такого стандарту як ключову характеристику цього поняття. Відтак, це призводить до казуїстичного сприйняття нормативного тексту.

Між іншим колізія зі ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 вбачається у тому, що закладається неоднаковий часовий проміжок, протягом якого мають бути вжиті заходи завчасної адаптації до екологічних стандартів. Так, на відміну від національного підходу, згідно з яким капітальні інвестиції повинні бути здійснені та реалізовані не менш як за один рік до дати набрання чинності новими екологічними стандартами, ч. 3 ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 акцентує увагу на тому, що допомога, яка дозволяє суб'єктам господарювання відповідати стандартам Союзу, які були прийняті, але ще не набули чинності, може надаватися відповідно до цієї статті за умови, що інвестиція, для якої надається допомога, реалізована та завершена принаймні за 18 місяців до дати набрання чинності відповідним стандартом. Отже, зазначена невідповідність, зважаючи на активний процес імплементації актів права ЄС, має бути виключена.

Правові засоби вертикального типу додатково сприяють реалізації державної політики у сфері зайнятості населення і для цього державою застосовуються стимулюючі заходи, які переслідують мету працевлаштування окремих категорій працівників та створення нових робочих місць.

Зазначене знаходить комплементарний зв'язок у нормах національного законодавства та права ЄС. Зокрема, вирішенню завдань, що постають перед державою у сфері зайнятості, із використанням форм державної допомоги сприяють норми Критеріїв оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на працевлаштування окремих категорій працівників та створення нових робочих місць, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2018 № 33 [6]. Заходи, що можуть вважатися сумісними з внутрішнім ринком ЄС та спрямовані на вирішення завдань працевлаштування

малозабезпечених працівників та працівників з інвалідністю, представлені у окремому Розділі 6 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014.

Водночас національне законодавство передбачає поширення вимог та обмежень, встановлених для державної допомоги суб'єктам господарювання, на випадки надання допомоги по частковому безробіттю, яка відповідно до ч. 1 ст. 47 Закону України «Про зайнятість» від 05.07.2012, визначається як вид державної підтримки застрахованих осіб (працівників та фізичних осіб – підприємців) у разі втрати ними частини заробітної плати (доходу) у зв'язку із зупиненням (скороченням) виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг) з причин економічного, технологічного характеру, виникнення надзвичайної ситуації, введення надзвичайного або воєнного стану, встановлення карантину [7].

Вищезазначене стало результатом доповнення ст. 20 Закону України «Про зайнятість» частиною 3 наступного змісту:

«3. Компенсації, допомоги, інші виплати (далі – державна допомога) суб'єктам господарювання, передбачені цим Законом, статтями 7 та 7-1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», надаються з урахуванням положень Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Сума державної допомоги за цими та будь-якими іншими напрямками державної підтримки та/або допомоги (незалежно від її видів та джерел) сукупно не може перевищувати суму незначної державної допомоги, визначеної Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [8].

Як впливає зі змісту ст. 7 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000, надання допомоги по частковому безробіттю визнається одним з видів соціальних послуг за цим Законом та Законом України «Про зайнятість населення» [9].

Згідно з ч. 2 ст. 7 Закону України «Про зайнятість населення», допомога по частковому безробіттю надається територіальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, за зверненням роботодавця або фізичної особи – підприємця, який є застрахованою особою, для її виплати працівникам або фізичній особі – підприємцю, який є застрахованою особою. Порядок, строки, розмір та критерії надання допомоги по частковому безробіттю, порядок повернення коштів такої допомоги до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття визначаються Кабінетом Міністрів України.

Зокрема, зазначені відносини врегульовані Порядком надання допомоги по частковому безробіттю, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 702 (далі – Порядок № 702) [10]. Відповідно до п. 10 Порядку № 702, сума допомоги по частковому безробіттю надається роботодавцям для виплати допомоги по частковому безробіттю працівникам, а також фізичним особам – підприємцям, які є застрахованими особами, на строк зупинення (скорочення) виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг), але не більш як 180 календарних днів сумарно протягом 36 місяців з дня зупинення (скорочення) виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг).

Зважаючи на один з принципів страхування на випадок безробіття, яким визнано обов'язковість страхування на випадок безробіття всіх працюючих на умовах трудового договору (контракту) та на інших підставах, передбачених законом, та можливості добровільного страхування у випадках, передбачених законом, а також визначення поняття «об'єкт страхування на випадок безробіття» як страхового випадку, із настанням якого у застрахованої особи (члена її сім'ї, іншої особи) виникає право на отримання матеріального забезпечення на випадок безробіття та надання соціальних послуг, передбачених статтею 7 цього Закону (відповідно ст. 2 та п. 6 ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»), можна дійти висновку про те, що отримувачем допомоги виступає не суб'єкт господарювання, а саме застрахована особа – фізична особа, яка відповідно до законодавства підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачується чи сплачувалася у встановленому законом порядку єдиний внесок (п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 [11]).

Відповідно, надання суми допомоги по частковому безробіттю суб'єкту господарювання – роботодавцю для подальшої виплати працівникам, як це передбачено згаданим вище п. 10 Порядку № 702, слід розглядати як нормативно визначений механізм надання допомоги по частковому безробіттю працівникам, що за своєю суттю не може кваліфікуватися як державна допомога. Адже у даному випадку суб'єкт господарювання не отримує жодних переваг для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності, що закладено у легальну дефініцію державної допомоги суб'єктам господарювання у якості її ознаки.

Тим більше, у частині визначення природи виплат у сфері соціального забезпечення через призму державної допомоги варто взяти до уваги

Повідомлення Європейської Комісії щодо поняття державної допомоги, як зазначено у статті 107(1) Договору про функціонування Європейського Союзу від 19.07.2016 № С/2016/2946 (далі – Повідомлення ЄК № С/2016/2946) [12].

Як зазначено у пар. 19 Повідомлення ЄК № С/2016/2946, чи слід класифікувати схеми у сфері соціального забезпечення як такі, що передбачають економічну діяльність, залежить від того, як вони організовані та структуровані. По суті, прецедентне право розрізняє схеми, засновані на принципі солідарності і економічні схеми. У Повідомленні ЄК № С/2016/2946 наводяться наступні характеристики солідарних схем соціального забезпечення, які не передбачають економічної діяльності:

- (а) приналежність до схеми є обов'язковою;
- (б) схема переслідує виключно соціальну мету;
- (с) схема є неприбутковою;
- (д) виплати не залежать від зроблених внесків;
- (е) виплати, що виплачуються, не обов'язково пропорційні заробітку застрахованої особи;
- (ф) схема контролюється державою (пар. 20).

Своєю чергою економічні схеми мають наступні ознаки:

- (а) необов'язкове членство;
- (б) принцип капіталізації (залежність прав від сплачених внесків і фінансових результатів схеми);
- (с) їх прибутковість;
- (д) надання прав, які є додатковими до тих, що передбачені базовою схемою (пар. 21).

В той же час деякі схеми можуть поєднувати в собі риси обох категорій. У таких випадках класифікація схеми залежить від аналізу різних елементів і їх відповідної важливості (пар. 22).

Вочевидь, зважаючи на підсумки аналізу актів вітчизняного законодавства та враховуючи підходи у праві ЄС до кваліфікації схеми допомоги у сфері соціального забезпечення як солідарної чи економічної, надання допомоги по частковому безробіттю слід віднести до виду допомоги, що заснована на принципі солідарності. Зазначене додатково підтверджується принципами страхування на випадок безробіття, які містяться у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», серед яких окремо згадуються принципи солідарності та субсидування (ст. 2).

Відтак, допомога по частковому безробіттю не повинна кваліфікуватися як державна допомога суб'єктам господарювання, що доводить доцільність внесення змін як до Закону України «Про зайнятість», так і Порядку № 702, а саме:

1. Вбачається за доцільне абз. 1 ч. 3 ст. 20 Закону України «Про зайнятість» викласти у новій редакції, встановивши, що компенсації, допомоги, інші виплати (далі – державна допомо-

га) суб'єктам господарювання, передбачені цим Законом, статтями 7 та 7-1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття», у разі їх відповідності ознакам державної допомоги, встановленим Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, надаються з урахуванням положень зазначених Закону та Угоди.

2. Пропонується виключити абз. 6 п. 7 Порядку № 702, яким встановлено підстави ненадання допомоги по частковому безробіттю та серед яких зазначено наступну:

«сума допомоги по частковому безробіттю та допомоги за будь-якими іншими напрямками державної підтримки та/або допомоги (незалежно від її видів та джерел) сукупно перевищує суму незначної державної допомоги, визначену Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання»».

Тим більше, така підстава ненадання допомоги по частковому безробіттю не передбачена ст. 47 Закону України «Про зайнятість», у ч. 3 якої наведено вичерпний перелік відповідних підстав. Відтак, зазначене слід розглядати як додатковий аргумент для приведення п. 7 Порядку № 702 у відповідність із ст. 47 Закону України «Про зайнятість».

Висновки. За підсумками виконаного дослідження можна дійти наступних висновків:

наголошено на тому, що особливою є роль правових засобів вертикального типу у сприянні втіленню Цілей сталого розвитку до 2030 року у всі сфери державного управління, сприяючи реалізації політики щодо переходу до моделі екологічно безпечного, економічно стійкого та соціально благополучного суспільства. Відзначається, що створення стимулів для суб'єктів господарювання передбачає використання державних та/чи місцевих ресурсів у спосіб, що створює довготривалі позитивні ефекти для держави та суспільства. У зв'язку з цим аргументовано положення про те, що важливого значення набувають екологічні стандарти, які забезпечують відповідність діяльності суб'єктів господарювання вимогам, що встановлюються у сфері охорони навколишнього природного середовища, сприяючи тим самим досягненню цілей державної екологічної політики;

встановлено, що першочерговим, як впливає зі змісту Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014, є стимулювання суб'єктів господарювання до розробки та впровадження у власну діяльність вимог, що значно перевищують існуючі екологічні стандарти або підвищують визначений законодавством рівень охорони навколишнього природного

середовища за відсутності таких стандартів або ж спрямовані на забезпечення відповідності стандартам ЄС, які були прийняті, але ще не набули чинності. Порівняльно-правовий аналіз засвідчив, що національне законодавство врегульовує зазначену сферу суспільних відносин у спосіб, що не в повній мірі узгоджується із Регламентом Комісії (ЄС) № 651/2014, що знаходить вияв у наступному:

– за національним підходом державна допомога може надаватися суб'єктам господарювання з метою застосовування нових екологічних стандартів. Виходячи з визначення терміну «новий екологічний стандарт», що міститься у пп. 6 п. 2 Критеріїв № 1060, встановлено, що передбачається саме чинний стандарт ЄС. Втім, однією з умов сумісності допомоги визнається інвестування у перевищення чинних стандартів ЄС, на що зроблено наголос у п. «а» ч. 2 ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014;

– державна допомога на завчасну адаптацію до нових екологічних стандартів, передбачена п. 7 Критеріїв № 1060, містить як внутрішню суперечність, так і закладає колізію зі ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014. Зокрема, як впливає зі ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014, однією з умов сумісності допомоги визнається інвестування таким чином, щоб дозволити суб'єктам господарювання відповідати стандартам Союзу, які були прийняті, але ще не набули чинності. Водночас, зважаючи на відсутність у легальному визначенні терміну «новий екологічний стандарт», що знайшов закріплення у пп. 6 п. 2 Критеріїв № 1060, застереження про відтермінування чинності такого стандарту, сформульовано висновок про казуїстичність сприйняття нормативного тексту та відсутність кореляції з пп. «с» ч. 2 ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014;

– закладається неоднаковий часовий проміжок, протягом якого мають бути вжиті заходи завчасної адаптації до екологічних стандартів. Встановлено, що на відміну від національного підходу, згідно з яким капітальні інвестиції повинні бути здійснені та реалізовані не менш як за один рік до дати набрання чинності новими екологічними стандартами, ч. 3 ст. 36 Регламенту Комісії (ЄС) № 651/2014 передбачається, що допомога, яка дозволяє суб'єктам господарювання відповідати стандартам Союзу, які були прийняті, але ще не набули чинності, може надаватися відповідно до цієї статті за умови, що інвестиція, для якої надається допомога, реалізована та завершена принаймні за 18 місяців до дати набрання чинності відповідним стандартом;

наголошено на тому, що правові засоби вертикального типу додатково сприяють реалізації державної політики у сфері зайнятості населення і для цього державою застосовуються стимулюючі

заходи, які переслідують мету працевлаштування окремих категорій працівників та створення нових робочих місць, що знаходить комплементарний зв'язок у нормах національного законодавства та права ЄС. Водночас встановлено, що національне законодавство передбачає поширення вимог та обмежень, встановлених для державної допомоги суб'єктам господарювання, на випадки надання допомоги по частковому безробіттю, що не узгоджується з пар. 19 Повідомлення ЄК № С/2016/2946. У зв'язку з цим доводиться, що допомога по частковому безробіттю не повинна кваліфікуватися як державна допомога суб'єктам господарювання, що обумовлює доцільність внесення змін як до Закону України «Про зайнятість», так і Порядку № 702.

Викладені у підготовленій статті наукові ідеї та пропозиції щодо вдосконалення вітчизняного законодавства можуть скласти підґрунтя для подальших досліджень, предметну сферу яких складають проблеми розвитку спеціальних режимів господарювання стимулюючого характеру.

Література

1. Курепіна О.Ю. Стимулюючий правовий режим господарювання у системі господарського права: поняття та співвідношення зі спеціальним режимом господарювання. *Економіка та право*. 2023. № 3. С. 18–40. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2023.03.018>.
2. Курепіна О.Ю. Підстави впровадження стимулюючого правового режиму господарювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 191–195. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/41>.
3. Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. *Офіційний веб-сайт Організації Об'єднаних Націй. Україна*. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>.
4. Commission Regulation (EU) No 651/2014 of 17 June 2014 declaring certain categories of aid compatible with the internal market in application of Articles 107 and 108 of the Treaty (Text with EEA relevance). *Офіційний веб-сайт Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02014R0651-20230701&qid=1699610699191>.
5. Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на охорону навколишнього природного середовища, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 11.10.2021 № 1060. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-2021-%D0%BF#Text>.
6. Критерії оцінки допустимості державної допомоги суб'єктам господарювання на працевлаштування окремих категорій працівників та створення нових робочих місць, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.2018 № 33. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/33-2018-%D0%BF#Text>.
7. Про зайнятість: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соці-

ального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці: Закон України від 21.09.2022 № 2622-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-20#Text>.

9. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 № 1533-III. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>.

10. Порядок надання допомоги по частковому безробіттю, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 702. *Офіційний вебпортал*

Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/702-2022-%D0%BF#Text>.

11. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>.

12. Commission Notice on the notion of State aid as referred to in Article 107(1) of the Treaty on the Functioning of the European Union C/2016/2946. *Офіційний веб-сайт Eur-lex. Access to European Union Law*. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.262.01.0001.01.ENG&toc=OJ:C:2016:262:TOC.